

Wybrane aspekty prawne cyfrowych narzędzi do modelowania informacji o budynku (BIM)

adw.

RAFAŁ ANDRZEJ DOMAŃSKI

Domański & Brzozowska Adwokaci Spółka Partnerska

ORCID: 0009-0002-4182-2564

Celem niniejszej publikacji jest z jednej strony uporządkowanie wiedzy dotyczącej elektronicznych baz danych, a z drugiej zaprezentowanie i analiza prawna istotnych problemów dotyczących swobodnego korzystania z elektronicznych baz danych, których elementy wykorzystywane są w procesie cyfrowego modelowania informacji o budynku (obiekcie budowlanym), z reguły w toku projektowania, w celach komercyjnych.

Od wielu lat powszechne jest publiczne i nieodpłatne udostępnianie w internecie elektronicznych repozytoriów, baz danych, zbiorów elementów (narzędzi) niezbędnych do cyfrowego modelowania informacji o budynku (obiekcie budowlanym) w technologii BIM (ang. Building Information Modeling), często określanym mianem „Biblioteki obiektów BIM” lub „Biblioteki BIM” przy jednoczesnym braku wskazania, że w danym przypadku mamy do czynienia z tzw. licencją otwartą.

Na gruncie prawa polskiego kwestię ochrony baz danych reguluje ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych [1], zwana dalej „Ustawą”, która dostosowuje prawo polskie do Dyrektywy 96/9/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 marca 1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych [2], zwanej dalej „Dyrektywą”.

Polska literatura prawnicza dotycząca problematyki ochrony baz danych skupia się zarówno na ujęciu całościowym problematyki bazy danych jako takiej, jak i na określonym, wąskim wycinku problemu prawnego istniejącego na gruncie samej Ustawy, prezentując przy tym szerokie spektrum interesujących poglądów autorów.

Celem niniejszej publikacji jest z jednej strony uporządkowanie wiedzy dotyczącej elektronicznych baz danych, a z drugiej zaprezentowanie i analiza prawna istotnych problemów dotyczących korzystania z elektronicznych baz danych, których elementy wykorzystywane są w procesie cyfrowego modelowania informacji o budynku (obiekcie budowlanym) w toku projektowania, w celach komercyjnych.

Baza danych i elektroniczna baza danych

Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 1) Ustawy baza danych oznacza zbiór danych lub jakichkolwiek innych materiałów i elementów zgromadzonych według określonej systematyki lub metody, indywidualnie dostępnych w jakikolwiek sposób, w tym środkami elektronicznymi, wymagający istotnego, co do jakości lub ilości, nakładu inwestycyjnego w celu sporządzenia, weryfikacji lub prezentacji jego zawartości.

Przykładem bazy danych może być terminarz zawodów w piłce nożnej będący kompilacją dat, godzin i nazw drużyn w odniesieniu do spotkań odbywających się w poszczególnych dniach w ramach zawodów w piłce nożnej – por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9 listopada 2004 r., C-444/02 [Fixtures Marketing Ltd – Organismos Prognostikon Agonon Podosfairou AE (OPAP)] [3].

Natomiast termin „elektroniczna baza danych” nie został zdefiniowany zarówno na gruncie Dyrektywy, jak i Ustawy. Z jednej strony elektroniczna baza danych, jako szczególna kategoria baz danych, musi spełniać wszystkie przesłanki wskazane czy to w Dyrektywie, czy to w Ustawie, a z drugiej wskazówki co do tego, jak należy postrzegać elektroniczną bazę danych, odnajdujemy w punktach 13) i 22) preambuły Dyrektywy. W przypadku punktu 13) preambuły Dyrektywy czytamy: Niniejsza dyrektywa obejmuje ochroną zbiory, zwane czasem „kompilacją”, składające się z utworów, danych lub innych materiałów, które mogą być za pomocą różnych środków, w tym elektronicznych, elektromagnetycznych lub elektrooptycznych,

a także analogicznych procesów porządkowane, przechowywane lub udostępniane. Natomiast w punkcie 22) preambuły Dyrektywy dodano: Elektroniczne bazy danych, w rozumieniu niniejszej dyrektywy, mogą również obejmować nośniki takie, jak CD-ROM i płyty kompaktowe.

W literaturze prawniczej wskazuje się, że za elektroniczne bazy danych należy uznawać – zgodnie ze wskazówką zawartą w art. 2 ust. 1 pkt 1) Ustawy – tylko te, których zawartość dostępna jest przy użyciu środków elektronicznych; to, w jaki sposób dane znajdujące się w bazie były tam gromadzone (elektronicznie, elektromagnetycznie, elektrooptycznie itp.), nie ma istotnego znaczenia [4]. Podobny pogląd reprezentuje Rafał Sikorski, którego zdaniem jeżeli baza danych zapisana jest w postaci cyfrowej, tzn. w postaci kodu binarnego, będzie uznana za elektroniczną [5]. Ponadto, zdaniem Janusza Barty i Ryszarda Markiewicza, w wypadku elektronicznej bazy danych traci na znaczeniu wymóg „zgromadzenia” jej elementów według określonej systematyki lub metody na rzecz wymogu „dostępności” według określonej systematyki lub metody [4, s. 58]. Janusz Barta i Ryszard Markiewicz uważają, że „techniczna strona baz danych” utraciła zatem w istocie znaczenie, jeżeli chodzi o przyznawanie im ochrony. Obojętne jest również usytuowanie bazy danych: czy „znajduje się” ona na włączonym do sieci serwerze i jest dostępna online, czy też na przenośnych nośnikach danych. Nie jest również istotne, czy elektroniczna baza danych ma charakter statyczny, czy dynamiczny [4, s. 61].

W tym miejscu konieczne jest jeszcze dodanie, że zgodnie z art. 4 Ustawy ochrona prawna przyznana bazom danych nie obejmuje programów komputerowych użytych do sporządzenia baz danych lub korzystania z nich.

Zdaniem autora przykładem elektronicznej bazy danych są Biblioteki obiektów BIM / Biblioteki BIM, które należy rozumieć jako elektroniczne zbiory zgromadzonych według określonej systematyki lub metody (choć, jak to zostało wskazane powyżej, w tym wypadku zgromadzenie informacji według określonej systematyki lub metody nie jest bezwzględny wymogiem), gotowych, parametrycznych elementów modeli BIM indywidualnie dostępnych (czyli istnieje możliwość dotarcia i zapoznania się z poszukiwaną informacją bez potrzeby przeglądania całej zawartości zbioru) przy użyciu środków elektronicznych, wymagające istotnego, co do jakości lub ilości, nakładu inwestycyjnego w celu sporządzenia, weryfikacji lub prezentacji ich zawartości.

Producentem bazy danych jest osoba fizyczna, prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która ponosi ryzyko nakładu inwestycyjnego przy

W wypadku elektronicznej bazy danych traci na znaczeniu wymóg „zgromadzenia” jej elementów według określonej systematyki lub metody na rzecz wymogu „dostępności” według określonej systematyki lub metody.

tworzeniu bazy danych [art. 2 ust. 1 pkt 4) Ustawy]. Przez producenta bazy danych, na gruncie Ustawy, należy rozumieć także jego następcę prawnego (art. 2 ust. 2 Ustawy). Domniemywa się, że producentem bazy danych jest osoba, której nazwisko lub firmę (nazwę) w tym charakterze uwidoczniono na egzemplarzach bazy danych lub której nazwisko lub firmę (nazwę) podano do publicznej wiadomości w jakkolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnieniem bazy danych (art. 6 ust. 2 Ustawy).

Ochrona prawna

Zgodnie z art. 1 Ustawy baza danych podlega ochronie wynikającej z 2 (dwóch) podstaw prawnych, tj. na podstawie: (1) nowego prawa ochronnego – prawa sui generis [tac. swojego rodzaju, w swoim (własnym) rodzaju; swoisty; osobliwy] do baz danych na podstawie Ustawy; (2) ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych [6], o ile baza danych spełnia przesłanki utworu w rozumieniu tej ustawy. W dalszej części publikacji autor omawia kwestię ochrony sui generis do elektronicznej bazy danych na podstawie Ustawy.

Prawo sui generis do bazy danych ma charakterystyczne cechy praw majątkowych na dobrach niematerialnych. Jest to prawo podmiotowe, bezwzględne, skuteczne erga omnes (tac. wobec wszystkich), które może być przedmiotem obrotu prawnego [przeniesienia zarówno inter vivos (tac. między żyjącymi), jak i mortis causa (tac. na wypadek śmierci)] [4, s. 102]. Jeżeli chodzi o okres ochrony sui generis, to zgodnie z art. 10 ust. 1 Ustawy czas trwania ochrony bazy danych liczy się od jej sporządzenia przez okres 15 (piętnastu) lat następujących po roku, w którym baza danych została sporządzona. Natomiast jeżeli w okresie, o którym mowa w art. 10 ust. 1 Ustawy, baza danych została w jakkolwiek sposób udostępniona publicznie, okres jej ochrony wygasa z upływem 15 (piętnastu) lat następujących po roku, w którym doszło do jej udostępnienia po raz pierwszy (art. 10 ust. 2 Ustawy). W przypadku jakiegokolwiek istotnej zmiany treści bazy danych, co do jakości lub ilości, w tym jej uzupełnienia, zmiany lub usunięcia jej części, mających

znamiona nowego istotnego, co do jakości lub ilości, nakładu, okres jej ochrony liczy się odrębnie (art. 10 ust. 3 Ustawy).

W myśl art. 6 ust. 1 Ustawy producentowi bazy danych przysługuje wyłączne i zbywalne prawo pobierania danych i wtórnego ich wykorzystania w całości lub w istotnej części, co do jakości lub ilości. Oznacza to, że po stronie producenta bazy danych mamy wyłączność eksploatacji bazy danych na 2 (dwóch) płaszczyznach, tj.: (1) pobieranie danych; (2) wtórne jej wykorzystanie, o ile dotyczy to całości danych lub jej istotnej części.

Użyty w art. 6 ust. 1 Ustawy termin „pobieranie danych” oznacza stałe lub czasowe przejęcie lub przeniesienie całości lub istotnej, co do jakości lub ilości, części zawartości bazy danych na inny nośnik, bez względu na sposób lub formę tego przejęcia lub przeniesienia, z tym zastrzeżeniem, że wypożyczenie baz danych nie stanowi pobierania danych [art. 2 ust. 1 pkt 2) Ustawy, art. 3 Ustawy]. „Przeniesienie” istnieje wówczas, gdy zawartość bazy jest usuwana z dotychczasowego nośnika i umieszczana na nowym (innym) nośniku; z kolei „przejęcie” oznacza zwielokrotnienie zawartości bazy danych z zachowaniem dotychczasowego zapisu (a więc bez naruszenia pierwotnej lokalizacji). Należy podkreślić, że znaczenie ma tylko takie przejęcie lub przeniesienie całości albo istotnej części bazy danych, które dokonywane jest na „inny nośnik”. Nie chodzi tu o inny rodzajowo nośnik, lecz o „kolejny nośnik”, na którym zostaje utrwalona zawartość bazy danych [4, s. 75-76]. Do naruszenia omawianego prawa dochodzi także wtedy, gdy wiernemu przejęciu istotnej części bazy danych towarzyszy uzupełnienie jej zawartości o nowy materiał albo inna „przeróbka” [4, s. 76]. Kolejny problem prawny, jaki tutaj napotykamy, to: czy przejmowana albo przenoszona część zawartości bazy danych ma istotny charakter? Zdaniem Janusza Barty i Ryszarda Markiewicza przy badaniu, czy przejmowana albo przenoszona część zawartości bazy danych ma istotny charakter, należy brać pod uwagę zarówno aspekt ilościowy, jak i jakościowy. A więc np. niewielka ilościowo część bazy danych może być uznana za „istotną” ze względu na „walor jakościowy”. Stąd też np. w orzeczeniu sądu haskiego z 12 września 2000 r. w sprawie NVM v. De Telegraaf uznano, iż pobranie choćby małej części bazy danych może być kwalifikowane jako istotne, skoro nawet kilka danych może mieć wielką wartość dla użytkownika [4, s. 78]. Co więcej, badając „istotność” części bazy danych, należy brać pod uwagę wartość gospodarczą (handlową) tej części, jej rodzaj oraz zakres. Za istotne należy uważać niewątpliwie te części, które same „jako takie” mogłyby stanowić przedmiot ochrony sui generis. Podobnie należy oceniać te części bazy danych, które faktycznie mogą zastąpić korzystanie

Ochrona prawna przyznana bazom danych nie obejmuje programów komputerowych użytych do sporządzenia baz danych lub korzystania z nich.

z całości bazy danych z punktu widzenia potrzeb określonych użytkowników. W tym kontekście trzeba zgodzić się z poglądem, iż przede wszystkim należy badać, czy przejęcie części zawartości bazy danych otwiera możliwość wytworzenia konkurencyjnego produktu, który byłby w stanie zastępować produkt pierwotny [4, s. 117]. Powyższe stanowisko Janusza Barty i Ryszarda Markiewicza podziela Sąd Apelacyjny w Szczecinie w uzasadnieniu wyroku z dnia 2 maja 2012 r., I ACa 105/12 [7]. Z kolei Rafał Sikorski wskazuje, że tylko korzystanie z rzeczywiście nieznacznych, znikomych części nie będzie objęte treścią prawa sui generis do bazy danych. Warto także w tym miejscu pamiętać, że przy określaniu treści wyłączonego prawa wydobywania lub wtórnego korzystania z całości lub istotnej części zawartości bazy danych twórcy Dyrektywy pozostawali pod wyraźnym wpływem sformułowań występujących w brytyjskim prawie autorskim. Na gruncie tego prawa każda część, którą warto skopiować, jest częścią istotną, jeśli bowiem coś warto kopiować, powinno to podlegać ochronie [8].

Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 5 marca 2009 r., C-545/07 (Apis – Hristovich) stwierdził m.in.: Rozgraniczenie pojęć „przeniesienie stałe” i „przeniesienie czasowe” w rozumieniu art. 7 dyrektywy 96/9 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 marca 1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych opiera się na kryterium okresu przechowywania elementów pobranych z chronionej bazy danych na nośniku innym niż nośnik tej bazy danych. Chwila, w której doszło do pobrania w rozumieniu wspomnianego art. 7 z chronionej bazy danych dostępnej drogą elektroniczną, odpowiada chwili zapisania elementów, których dotyczy akt przeniesienia, na innym nośniku niż nośnik tej bazy danych. To pojęcie pobierania jest niezależne od celu, jaki miał autor danego aktu przeniesienia, ewentualnych zmian dokonanych przez tego ostatniego w treści przeniesionych w ten sposób elementów, jak również ewentualnych różnic dotyczących struktury organizacji odnośnych baz danych [9]. Nasuwa się pytanie – a co z tzw. czynnościami krótkotrwałego wprowadzenia całości lub części bazy danych do nietrwalej (czasowej) pamięci operacyjnej RAM umożliwiającymi użytkownikowi przeglądanie i zapoznawanie się (ang. browsing)

na ekranie monitora ze ściągniętą zawartością bazy danych? W literaturze prawniczej wskazuje się, że przeważa pogląd, zgodnie z którym jest to zwielokrotnienie bazy (chyba że prezentacja bazy nie wiąże się z jej czasowym zwielokrotnieniem w pamięci RAM), choć nie brak też głosów przeciwnych [10]. Za tym przeważającym stanowiskiem przemawia treść punktu 44 preambuły Dyrektywy, zgodnie z którym: Gdy prezentacja na ekranie danych wymaga stałego lub czasowego przeniesienia całości lub jej istotnej części bazy danych na inny nośnik, czynność ta wymaga upoważnienia przez uprawnionego. Według Janusza Barty i Ryszarda Markiewicza można jednak bronić wykładni, że gdy zwielokrotnienie jest konieczne ze względu na zasady działania programu „obsługującego” bazę danych, a nie ze względu na potrzeby użytkownika, to działania takiego (podobnie jak zwielokrotnienia na routerach przy przekazywaniu bazy danych w sieci) nie należy oceniać jako pobierania całości bazy. Zauważmy, że przeciwna wykładnia w istocie przesądziłaby o tym, że w odniesieniu do elektronicznych baz danych wyłączona zostałaby możliwość korzystania z niechronionej prawem sui generis nieistotnej części bazy, a nawet pojedynczej informacji. W takiej sytuacji uzasadniona jest wykładnia, iż nie stanowi wkroczenia w prawo sui generis do bazy danych zwielokrotnienie bazy danych w pamięci RAM komputera, jeżeli rezultatem takiego postępowania jest wyłącznie przetwarzanie lub dostęp do nieistotnej części bazy danych [4, s. 108].

Natomiast jeżeli chodzi o użyty w art. 6 ust. 1 Ustawy termin „wtórne wykorzystanie”, to oznacza to publiczne udostępnienie bazy danych w dowolnej formie, a w szczególności poprzez rozpowszechnianie, bezpośrednie przekazywanie lub najem, z tym zastrzeżeniem, że wypożyczenie baz danych nie stanowi wtórnego wykorzystania danych [art. 2 ust. 1 pkt 3) Ustawy, art. 3 Ustawy]. W tym miejscu trzeba zaznaczyć, że na płaszczyźnie Dyrektywy „wtórne wykorzystanie” brzmi inaczej w porównaniu do Ustawy, gdyż oznacza każdą formę publicznego udostępnienia całości lub istotnej części zawartości bazy danych, przez rozpowszechnianie kopii, przez najem, transmisję online lub w innej formie [art. 7 ust. 2 lit. b) zdanie 1 Dyrektywy]. Nie zmienia to faktu, że „wtórne wykorzystanie” stanowi termin zbiorczy obejmujący wszystkie postacie publicznego udostępniania baz danych, które przykładowo zostały wymienione we wskazanym przepisie Ustawy. Nie ulega jednak wątpliwości, że także rozpowszechnianie (przekazywanie) w trybie online bazy danych, ze względu na przykładowy charakter wyliczenia wtórnego wykorzystywania, jest objęte ochroną sui generis [4, s. 79]. Co więcej, Ustawa, definiując „wtórne wykorzystanie”, stanowi o rozpowszechnianiu bazy, podczas gdy w Dyrektywie uwzględniono

także „rozpowszechnianie jej egzemplarzy”. Nie ulega jednak wątpliwości, iż zakresem terminu „wtórne wykorzystanie” objęta jest na gruncie Ustawy także każda forma dystrybucji egzemplarzy bazy, np. ich sprzedaż lub darowizna [4, s. 79].

W Ustawie ograniczeniu uprawnień podmiotu uprawnionego do bazy danych poświęcone są zasadniczo 2 (dwa) przepisy. Pierwszy z nich to art. 7 Ustawy i dotyczy treści uprawnień legalnego użytkownika bazy, na przykład licencjobiorcy, w relacji do producenta bazy. Przepis ten nie jest jednak przepisem dotyczącym dozwolonego użytku, gdyż dozwolony użytek opiera się na możliwości korzystania z bazy bez zezwolenia podmiotu uprawnionego. Jeżeli mamy do czynienia ze stosunkiem zobowiązaniowym łączącym producenta i użytkownika bazy, to nie mamy do czynienia z dozwolonym użytkowaniem [11]. Odmienne stanowisko w tej materii reprezentują Janusz Barta i Ryszard Markiewicz, których zdaniem termin „użytkownika korzystającego zgodnie z prawem” z art. 7 Ustawy obejmuje także osoby eksploatujące bazę danych w granicach określonych w art. 8 ust. 1 Ustawy, jeżeli nie można im postawić zarzutu bezprawnego postępowania np. ze względu na sposób uzyskania bazy danych (dostępu do bazy danych) [4, s. 130]. Można jeszcze dodać, że z punktu widzenia możliwości korzystania z bazy danych art. 7 Ustawy ma jednak niktę znaczenie. Przepis ten zezwala bowiem na wykorzystanie „nieistotnej” części bazy. Uprawnienie do użycia nieistotnej części bazy wynika i tak z samej istoty prawa sui generis, tzn. nieistotna część bazy nie jest objęta treścią prawa wyłączonego. W efekcie podstawowa rola art. 7 Ustawy sprowadza się do zakazu umownego ograniczenia niektórych uprawnień legalnego użytkownika [11, s. 36]. Na koniec jeszcze jedna uwaga – ustęp 4 art. 7 Ustawy dodaje, że postanowienia umowne sprzeczne z treścią art. 7 ust. 1 Ustawy są nieważne. Oznacza to, że treść art. 7 ust. 1 Ustawy ma charakter bezwzględnie obowiązujący.

Drugi z tych przepisów to art. 8 Ustawy, który reguluje kwestię zakresu tzw. dozwolonego użytku z bazy danych. Zgodnie z art. 8 ust. 1 Ustawy wolno korzystać z istotnej, co do jakości lub ilości, części rozpowszechnionej bazy danych w następujących przypadkach: (1) do własnego użytku osobistego, ale tylko z zawartości nieelektronicznej bazy danych; (2) w charakterze ilustracji, w celach dydaktycznych lub badawczych, ze wskazaniem źródła, jeżeli takie korzystanie jest uzasadnione niekomercyjnym celem, dla którego wykorzystano bazę; (3) do celów bezpieczeństwa wewnętrznego, postępowania sądowego lub administracyjnego; (4) dla dobra osób niepełnosprawnych będących beneficjentami w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 18) ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie

autorskim i prawach pokrewnych [6], odpowiednio na zasadach określonych w rozdziale 3 w oddziale 3a tej ustawy. Dalsza analiza art. 8 ust. 1 Ustawy zostanie ograniczona tylko do punktu 1), tj. do kwestii własnego użytku osobistego. Własny użytek osobisty, przez analogię do prawa autorskiego, obejmuje wszelkie akty korzystania z bazy przez osoby fizyczne („osobistość” użytku), ale tylko bazy nieelektronicznej [10, s. 548]. Oznacza to zatem, że zezwolenie na korzystanie z baz danych do własnego użytku osobistego nie obejmuje baz elektronicznych udostępnianych w systemie, czy to offline, czy to online [4, s. 141]. W literaturze prawniczej pisze się wręcz o swoistym uprzywilejowaniu bazy danych elektronicznych, gdyż przepis art. 8 Ustawy zakazuje dozwolonego użytku bazy elektronicznej [11, s. 37]. Zdaniem Rafała Sikorskiego sens ograniczenia dozwolonego użytku w przypadku elektronicznych baz danych jest oczywisty. Łatwość, z jaką możliwe jest wytwarzanie idealnych kopii dóbr niematerialnych udostępnianych w postaci elektronicznej, sprawia, iż dopuszczenie użytku osobistego w stosunku do tak utrwalonych dóbr niematerialnych mogłoby pozbawić uprawnionych często znacznej części spodziewanych ekonomicznych korzyści z tytułu eksploatacji tych dóbr. Praktyka wskazuje, że wyłączenie dopuszczalności korzystania w ramach dozwolonego użytku z dóbr udostępnianych w postaci elektronicznej, jeśli nie jest poparte odpowiednimi zabezpieczeniami technicznymi, w żaden sposób nie jest w stanie zabezpieczyć interesów uprawnionych podmiotów [8, s. 71]. W myśl art. 8 ust. 2 Ustawy nie jest dozwolone powtarzające się i systematyczne pobieranie lub wtórne wykorzystanie sprzeczne z normalnym korzystaniem i powodujące nieusprawiedliwione naruszenie słuszych interesów producenta. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 9 maja 2013 r., II CSK 466/12, przedstawił pogląd, zgodnie z którym „Jakkolwiek nie wynika to wyraźnie z przytoczonego przepisu (chodzi o art. 8 ust. 1 Ustawy – dopisek aut.), należy w zgodzie z art. 7 ust. 5 dyrektywy 96/9/WE przyjąć, że art. 8 ust. 2 OchrBazDanychU dotyczy – przy spełnieniu dodatkowych przewidzianych w nim przesłanek – pobierania lub wtórnego wykorzystania nieistotnej pod względem jakości lub ilości części zawartości bazy danych” [12].

Na koniec autor pragnie krótko odnieść się jeszcze do kwestii tzw. licencji otwartej, o której wspominał we wstępie niniejszego artykułu. Nie chodzi tutaj o pojęcie „licencji otwartej” na gruncie ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej [13] czy też Decyzji Komisji z dnia 12 grudnia 2011 r. w sprawie ponownego wykorzystania dokumentów Komisji (2011/833/UE) [14]. Najogólniej rzecz ujmując, autor ma na myśli udzielenie przez producenta elektronicznej

bazy danych publicznego pozwolenia (licencji) na dostęp i korzystanie z elektronicznej bazy danych na zasadach określonych w tym pozwoleniu (licencji). Z punktu widzenia użytkownika elektronicznej bazy danych obecność takiej licencji odpowiada na pytanie: Co mogę zrobić z elementami składającymi się na daną elektroniczną bazę danych? Przykładem tzw. licencji otwartej może być licencja open source dla oprogramowania czy licencje typu open content (np. Creative Commons na gruncie ochrony prawnoautorskiej).

Podsumowanie

Wszystko, co zostało podniesione w niniejszym artykule, oznacza, że osoba korzystająca z publicznie dostępnej w internecie i niejednokrotnie nieodpłatnej zawartości elektronicznej bazy danych w postaci Biblioteki obiektów BIM / Biblioteki BIM, która podlega ochronie sui generis, poprzez pobieranie i/lub wtórne wykorzystanie całej zawartości elektronicznej bazy danych lub istotnej, co do jakości lub ilości, jej części w celu cyfrowego modelowania informacji o budynku (obiekcie budowlanym), najczęściej w procesie projektowania, w celach komercyjnych, przy jednoczesnym braku: (1) umowy przenoszącej na daną osobę prawo sui generis czy też umowy licencyjnej na korzystanie z tego prawa do elektronicznej bazy danych; (2) informacji o obecności tzw. licencji otwartej, dopuszcza się naruszenia prawa sui generis do elektronicznej bazy danych przystępującego producentowi Biblioteki obiektów BIM / Biblioteki BIM na gruncie zarówno Ustawy, jak i Dyrektywy. Dodatkowo trzeba brać pod uwagę to, że za naruszenie prawa sui generis do elektronicznej bazy danych może być uznane już samo jej przeglądanie (ang. browsing). Co więcej, z jednej strony art. 8 ust. 1 pkt 1) Ustawy zakazuje dozwolonego użytku osobistego z istotnej, co do jakości lub ilości, części rozpowszechnionej elektronicznej bazy danych, a z drugiej naruszeniem prawa sui generis do elektronicznej bazy danych będzie powtarzające się i systematyczne pobieranie lub wtórne wykorzystanie nieistotnej, pod względem jakości lub ilości, części zawartości elektronicznej bazy danych, jeżeli jest to sprzeczne z normalnym korzystaniem i powoduje nieusprawiedliwione naruszenie słuszych interesów producenta owej elektronicznej bazy danych.

Jeżeli chodzi o konsekwencje prawne wkrócenia w sferę prawa sui generis do bazy danych, to problematykę tę reguluje art. 11 Ustawy. Według art. 11 ust. 1 Ustawy zarówno producent, jak i jego następca prawny, którego prawa do bazy danych zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa: (1) zaniechania naruszenia; (2) usunięcia skutków naruszenia; (3) naprawienia wyrządzonej szkody: (a) na zasadach ogólnych albo (b) poprzez zapłatę

Producentowi bazy danych przysługuje wyłączne i zbywalne prawo pobierania danych i wtórnego ich wykorzystania w całości lub w istotnej części, co do jakości lub ilości.

sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione – trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego albo jego następcę prawnego zgody na korzystanie z bazy danych; (4) wydania uzyskanych korzyści. Artykuł 11 ust. 2 Ustawy dodaje, że niezależnie od roszczeń, określonych w art. 11 ust. 1 Ustawy, producent (następca prawny) może się domagać jednokrotnego albo wielokrotnego ogłoszenia w prasie oświadczenia odpowiedzialnej treści i w odpowiedniej formie lub podania do publicznej wiadomości części albo całości orzeczenia sądu wydanego w rozpatrywanej sprawie, w sposób i w zakresie określonym przez sąd. Ponadto art. 12 ust. 1 Ustawy traktuje pobieranie danych lub wtórne wykorzystanie w całości lub w istotnej, co do jakości lub ilości, części bazy danych bez uprawnienia lub wbrew jego warunkom, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, jako wykroczenie, które podlega karze grzywny w wysokości od 20 złotych do 5000 złotych (art. 24 § 1 Kodeksu wykroczeń [15]).

Wnioski de lege ferenda (tj. co do przyszłego unormowania)

Autor reprezentuje stanowisko, zgodnie z którym obecnie zachodzi konieczność dostosowania treści Dyrektywy i tym samym Ustawy do współczesnej technologii komputerowej i technologii informacyjnej, tak aby uniknąć na przyszłość nieporozumień co do wykładni i zastosowania zarówno Dyrektywy, jak i Ustawy pod kątem korzystania z zawartości elektronicznych baz danych w postaci Bibliotek obiektów BIM / Bibliotek BIM w procesie cyfrowego modelowania informacji o budynku (obiekcie budowlanym), najczęściej w procesie projektowania, w celach komercyjnych, które stanowi przyszłość branży budowlanej.

Do tego czasu, zdaniem autora, konieczne jest „uzbrojenie” zarówno istniejących, jak i przyszłych elektronicznych baz danych – Bibliotek obiektów BIM / Bibliotek BIM, które są lub będą publicznie i nieodpłatnie udostępniane w internecie, w tzw. licencje otwarte, jeżeli zamiarem producenta

elektronicznej bazy danych jest powszechna i szeroka dostępność do zasobów danej Biblioteki obiektów BIM / Biblioteki BIM.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r., poz. 386.
- [2] Dz. Urz. UE. L 1996 Nr 77.
- [3] <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-444/02> (dostęp: 15.12.2023).
- [4] Barta J., Markiewicz R., 2002, Ustawa o ochronie baz danych. Komentarz, Dom Wydawniczy ABC, Wydanie I, s. 142.
- [5] Sikorski R., Licencja na korzystanie z elektronicznych baz danych, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2006, s. 19.
- [6] Tekst jednolity: Dz.U. z 2022 r. poz. 2509.
- [7] Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Szczecinie Nr 4/2012, poz. 26.
- [8] Sikorski R., 2004, Ochrona sui generis baz danych w prawie polskim, „Ruch prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, r. LXVI, z. 1, s. 69.
- [9] <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=77503&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&oc=first&> (dostęp: 15.12.2023).
- [10] Ciupa S.W., 2003, Dozwolony użytek w ustawie o ochronie baz danych, „Monitor Prawnicy”, nr 12, s. 547.
- [11] Michałak A., 2004, Dozwolony użytek baz danych, „Przegląd Prawa Handlowego”, nr 4, s. 36.
- [12] Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna (OSNC) – Zb. dodatkowy 2014 nr C, poz. 46.
- [13] Tekst jednolity: Dz.U. z 2023 r. poz. 1170.
- [14] Dz. Urz. UE. L 2011 Nr 330.
- [15] Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2151 zm.)

DOI: 10.5604/01.3001.0054.2825

PRAWDŁOWY SPOSÓB CYTOWANIA
 Domański Rafat Andrzej, 2024, Wybrane aspekty prawne cyfrowych narzędzi do modelowania informacji o budynku (BIM), „Builder” 02 (319). DOI: 10.5604/01.3001.0054.2825

STRESZCZENIE:

Od wielu lat powszechne jest publiczne i nieodpłatne udostępnianie w internecie elektronicznych repozytoriów, baz danych, zbiorów elementów (narzędzi) niezbędnych do cyfrowego modelowania informacji o budynku (obiekcie budowlanym) w technologii BIM (ang. Building Information Modeling), często określanym mianem „Biblioteki obiektów BIM” lub „Biblioteki BIM” przy jednoczesnym braku wskazania, że w danym przypadku mamy do czynienia z tzw. licencją otwartą.

Celem niniejszej publikacji jest z jednej strony uporządkowanie wiedzy dotyczącej elektronicznych baz danych, a z drugiej zaprezentowanie i analiza prawna istotnych problemów dotyczących swobodnego korzystania z elektronicznych baz danych, których elementy wykorzystywane są w procesie cyfrowego modelowania informacji o budynku (obiekcie budowlanym), z reguły w toku projektowania, w celach komercyjnych.

Zdaniem autora osoba korzystająca z publicznie dostępnej w internecie i niejednokrotnie nieodpłatnej zawartości elektronicznej bazy danych w postaci Biblioteki obiektów BIM / Biblioteki BIM, która podlega ochronie sui generis, poprzez pobieranie i/lub wtórne wykorzystanie całej zawartości elektronicznej bazy danych lub istotnej, co do jakości lub ilości, jej części w celu cyfrowego modelowania informacji o budynku (obiekcie budowlanym), najczęściej w procesie projektowania,

w celach komercyjnych, przy jednoczesnym braku: (1) umowy przenoszącej na daną osobę prawo sui generis czy też umowy licencyjnej na korzystanie z tego prawa do elektronicznej bazy danych; (2) informacji o obecności tzw. licencji otwartej, narusza prawo sui generis do elektronicznej bazy danych przysługujące producentowi Biblioteki obiektów BIM / Biblioteki BIM na gruncie zarówno Ustawy, jak i Dyrektywy.

Co więcej, z jednej strony art. 8 ust. 1 pkt 1) Ustawy zakazuje dozwolonego użytku osobistego z istotnej, co do jakości lub ilości, części elektronicznej bazy danych, na przykład w postaci Biblioteki obiektów BIM / Biblioteki BIM, a z drugiej naruszeniem prawa sui generis do elektronicznej bazy danych będzie powtarzające się i systematyczne pobieranie lub wtórne wykorzystanie nieistotnej, pod względem jakości lub ilości, części zawartości Biblioteki obiektów BIM / Biblioteki BIM, jeżeli jest to sprzeczne z normalnym korzystaniem i powoduje nieusprawiedliwione naruszenie słuszych interesów producenta elektronicznej bazy danych.

SŁOWA KLUCZOWE:

BIM, modelowanie, baza danych, elektroniczna baza danych, prawo sui generis

ABSTRACT:

SELECTED LEGAL ASPECTS OF DIGITAL TOOLS FOR BUILDING INFORMATION MODELING (BIM). For many years, it has been commonplace for electronic repositories, databases, collections of elements (tools) necessary for digital modeling of building information (building object) in BIM (Building Information Modeling) technology, often referred to as "BIM Object Library", or "BIM Library", to be made available publicly and free of charge on the Internet, while at the same time failing to indicate that in a given case we are dealing with a so-called open licence.

The purpose of this publication is, on the one hand, to organise knowledge concerning electronic databases, and, on the other hand, to present and legally analyse the relevant problems concerning the free use of electronic databases, the elements of which are used in the process of digital modeling of building (construction object) information, in the course of design, for commercial purposes.

The purpose of this publication is, on the one hand, to organise knowledge concerning electronic databases, and, on the other hand, to present and legally analyse the relevant problems concerning the free use of electronic databases, the elements of which are used in the process of digital modeling of building (construction object) information, in the course of design, for commercial purposes.

In the author's opinion a person using the publicly available on the internet and often free of charge content of an electronic database in the form of a BIM Object Library / BIM Library, which is only subject to sui generis right, which is publicly available on the Internet and many times free of charge, by extraction and/or re-utilisation of the entire content of the electronic database or a substantial, in terms of quality or quantity, part of it for the

purpose of digitally modeling building (construction object) information, most often in the design process, for commercial purposes, in the absence of: (1) an contract transferring to the person concerned a sui generis right, or a licence agreement for the use of this right to an electronic database not subject to copyright protection; (2) the information on the presence of a so-called open licence both as regards an electronic database not subject to copyright protection and as regards an electronic database subject to such protection, violates the sui generis right to the electronic database vested in the maker of the BIM Object Library / BIM Library under both the Act and the Directive. Moreover, on the one hand, Article 8 section 1 point 1) of the Act prohibits permitted personal use of a substantial, in terms of quality or quantity, part of an electronic database, for example in the form of a BIM Object Library / BIM Library, on the other hand, violation of the sui generis right to an electronic database if repeated and systematic extraction or re-utilisation use of a non-substantial, in terms of quality or quantity, part of the content of the BIM Object Library / BIM Library is carried out if this is contrary to normal use and results in an unjustified infringement of the legitimate interests of the maker of the electronic database.

KEYWORDS:

BIM, modeling, database, electronic database, sui generis right